

A BAKONY a mi otthonunk!

A Zirci járás települései

Elnöki köszöntő

„Egy nemzetnél nemcsak az a fontos, hogy vannak-e értékei, hanem az is, hogy vannak-e értékeinek megbecsülői.”- írta a megyei kötődésű festőművész Egry József.

Kedves Olvasó!

Veszprém megye - benne a Zirci járás települései - erős közösségeket hoztak létre az elmúlt évszázadokban, évtizedekben. Nemcsak értéket mentettek, mentenek a mai napig, hanem hoztak-hoznak létre újakat is. Ápolják a generációkon keresztül átöröklődött hagyományokat vagy épp száz éves épületeket újítanak fel és hagynak az utókornak.

Az itt élők elhivatottságának, szorgalmának és lokálpatriotizmusának köszönhetően a turizmus mellett dinamikusan fejlődik Veszprém megye ipara, gazdasága és a mezőgazdasága is. A járás települései igyekeznek időről-időre fel is mutatni a nagyközönségnek, a megyében élőknek azokat az értékeket, amelyekre a legbüszkébbek a helyiek.

A Veszprém Megyei Önkormányzat a TOP-5.3.2-17-VE1-2021-00002 azonosító számú, „A Bakony a mi otthonunk!” című projektje keretében most ezt a kiadványt készítette, amely tovább erősítheti a jövőben a Zirci járás identitását. Nemcsak bemutatkozási lehetőséget nyújtottunk a települések számára, hanem e kis könyvecske célja az is, hogy magas színvonalon jelenítse meg az egyes falvakban valamint Zirc városában fellelhető értékeket, melyekkel nem csak a járás, hanem megyénk is büszkélkedhet.

Úgy vélem, e kötet mind tartalmában, mind megjelenésében olyan értéket sugall, amely méltán reprezentálja a Zirci járás páratlan kulturális, történelmi, valamint természeti értékeit, s lekövetve az utóbbi évek fejlesztéseit Olvasóink megismerkedhetnek a Zirc környékén megvalósult regionális fejlesztési programok eredményeivel, melyek szintén hozzájárultak a térség fejlődéséhez.

Arra biztatom most Önöket, e könyvecske által ismerjék meg, majd látogassanak el hozzánk és fedezzék fel a Zirci járás gyöngyszemeit, e térség csodáit és kincseit!

Szeretettel várjuk!

Polgárdy Imre

a Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlésének elnöke

BAKONYBÉL

ÉLET A SZENTEK, SZERZETESEK, BETYÁROK ÉS INDIÁNOK HAGYOMÁNYAI KÖZÖTT

A 600-700 méter magas hegyek övezte magas-bakonyi medencében megbúvó 1200 lelkes, Somhegypusztából és Bakonybélből álló, dinamikusan fejlődő falu. Magyarország egyik legszebb fekvésű településének tartják. A régió turisztikai központja, kedvelt kirándulási és üdülési célpont.

Az itt élők és a vendégek számára is vonzó a bükkerdő ökoszisztémája, a madárdal, a gyógyító levegő, ősszel a szarvasbőgés, a természetközeli élet. A falu gondozott közterei, ápoltt, virágos kertjei sejtetik, hogy nemcsak emberek, hanem közösségek alakítják a település hétköznapjait. A nyugalom mellett számos program, rendezvény, kollektív esemény színesíti a mindennapokat.

Bakonybél életét egy évezrede két tényező határozta meg: az erdő és a bencés monostor.

A falu a Magas-bakonyi Tájvédelmi Körzet központja, egyben a Natura 2000 hálózat része. Közvetlen környezetében található a Bakony-hegység három legmagasabb pontja, a Kőrös-hegy, a Kék-hegy és a Nagy-Som-hegy. A mészkö felépítésű hegyvonulataiban mintegy 30 barlang alakult ki, völgyeiben pedig számos időszakos vagy állandó vízfolyás található, melyeket bővizű források, kutak táplálnak.

A barlangok, a sűrű erdőség, a források, a gazdag vadállomány évezredek óta menedéket nyújtottak a különböző népcsoportoknak. A kisebb őskori leletek mellett erről tanúskodnak Pápvár és Tevelvár földsáncjai, vagy a régészeti ritkaság számba menő Százhalom, 226 db halomsíros urnatemetője. Honfoglaló eleink is birtokba vették a rengeteget, vallási szertartásaik helyszíneként egy-egy kimagasló sziklát választottak áldozati oltárnak, melyeket a néphagyomány ma is kőnek nevez (Borostyán-kő, Oltár-kő). Fejedelmi, majd királyi birtok volt a Bakony. Szent István király meghívására érkezett ide a később szentté avatott Günter bencés szerzetes, aki remete életre alkalmas tájat látott a Béli-medencében. Javaslataira alapította az uralkodó a Szent Benedek-rendi monostort 1018-ban, amely a középkor folyamán virágzó egyházi központtá fejlődött, csak a török hódoltság idején néptelenedett el. Szent Günter hozta el Szent Maurícus (magyarosítva Mór vagy Móric), a Kr.u. 3. században Krisztusért vértanúhalált halt római légionárius és 6000 társa tiszteletét. Ők maig a falu és a templom védőszentjei. 1023-tól hét éven át itt élte elmélkedő remeteéletét Szent Gellért.

A török hódoltság után a monostor és a település újjáélesztésére a 18. század elején került sor, a rend a Felvidékről szlovák családokat telepített le a medencében, majd magyar és sváb nevek is feltűnnek az anyakönyvekben. A Bakony közepén szántóföldi művelésre alkalmas terület nem volt, így a lakosság az erdő adta lehetőségekkel biztosította megélhetését. A fakitermelés, a mészégetés, faszénégetés mellett az állattartás és a faszerszámkésztés- és fakereskedés hagyománya a 20. század második feléig meghatározó volt. A múlt században már ismert turistaközponttá fejlődött, az akkori SZOT üdülő – ma Bakony Hotel mellett napjainkban számos panzió és több mint 50 színvonalas magán szálláshely szolgálja a vendéglátást.

A hajdani életmódot idézi meg a falu Fő utcáján található Bakonybéli Tájház kiállítása. Egyik termében az immár hat évtizede élő, Cseh Tamás nevével fémjelzett bakonyi indián játékok bemutató tárlat. A gazdaporta torkospajtájába költözött 2019-ben a Játék és Nostalgiá Múzeum. Alig száz méterrel lejjebb áll a 18. század közepén épült, az ezeréves évfordulóra teljesen megújított Szent Maurícus monostor és a plébániatemplom, mellette az arborétum, a monostori ajándékbolt, a bencés kézművesműhelyek és a monostortörténeti kiállítás. A látogatóközpont közelében 2020-ban adták át az egyházak közösen új, Boldog Gizella Községi Házát. A Községi ház előtt áll a 60 harangot magába foglaló harangláb, amely harangjátékkal szórakoztatja a hallgatóságot.

A faluközponttól mintegy 800 méterre található Borostyán-kút – a szájhagyomány Szent-kútnak nevezi -, Szent Gellértnek állít emléket. A 19. században épült kis kápolna 2013-ban újult meg, környékét 2019-ben építette ki az önkormányzat. A Kápolna előtti kömedence három forrás (Gellért, Günter és Móric) vizét foglalja egybe, keresztelések helyszíne. A mesterséges díszítő közösségi összefogással jött létre 1996-ban.

A templomtól az ellentétes utca végén épült fel a Pannon Csillagda Látogatóközpont, amely a legkorszerűbbek közé tartozik az országban. Űrutasztörténeti kiállítással, digitális obszervatóriummal, tudományos igényű távcsőparkkal, vetítőteremmel fogadja a vendégeket 2012 óta. Létrehozását a Bakonybélben mért igen kedvező fényszennyezettségi értékek indokolták. Mellette egy kétszáz éves pajtában működik a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Erdőismereti Oktatóbázisa, valamint a Bakonyi Erdők Háza erdőgazdálkodási kiállítása.

Különös helyi érték a temető, ahol az 1950-ben, az elűzött szerzetesek helyére internált irgalmas rendi növények és apácák sírhelyei külön parcellát alkotnak.

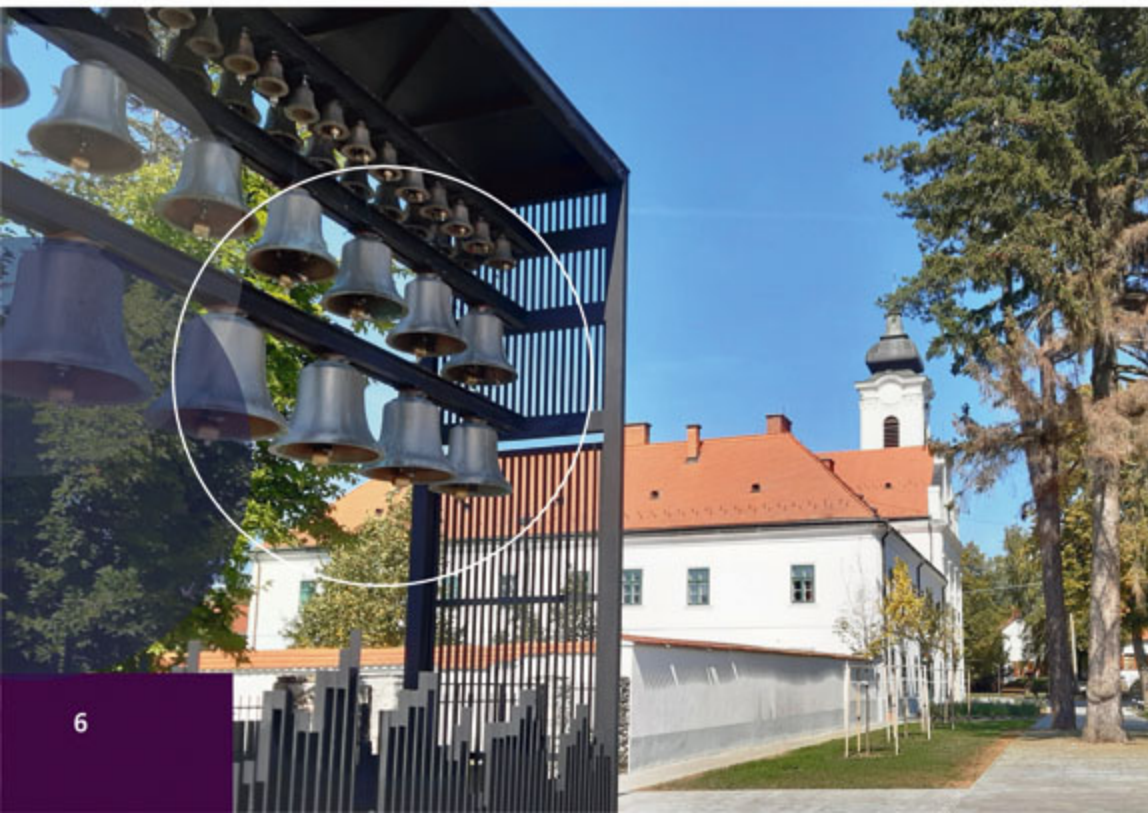

A falu Pápa felöli végén szintén közösségi kezdeményezésre jött létre a Magnólia-liget, amelyből 2018-ban, a monostor 1000. éves alapítására Millenniumi Emlékparkot épített ki az önkormányzat. A kis tér közepén Boa Endre fafaragó művész a monostort és a három alapításkori szentet, Szent Istvánt, Szent Güntert és Szent Gellértet ábrázoló emlékműve áll. Ugyanitt emeltek emlékkövet a helyiek a falu díszpolgárainak, Dr. Kopátsy Sándor közgazdásznak, Koller Rezső atyának és Cseh Tamásnak, valamint az újkori falu megalapítójának, Vidlics Ferenc apátnak.

A falu közelében, az erdőben a kulturális egyesület rekonstruált egy hajdani mészégető kemencét, valamint az Odvaskő autósípenő közelében egykori erdészeti vasút egyik megállójában kisvasúttörténeti emlékhelyet rendezett be.

Bejegyzett egyesületei a Guzmics Izidor Kulturális és Idegenforgalmi Egyesület, a Szent Maurícius Alapítvány, a Bakonybél Általános Iskolájáért Alapítvány, a Bakonybéli Önkéntes Tűzoltó Egyesület, a Bakonybéli Sport- és Szabadidő Egyesület, a Bakonybéli Tamburello Egyesület jelzik, hogy élénk közösségi élet zajlik a faluban. A civil szervezetek és Bakonybél Önkormányzata között szoros az együttműködés. A település kulturális és turisztikai rendezvényei, pl. a Hagyományos Falusi Disznóvágás, Medvehagymás Napok, Falunap, Énekmondók Emlékezete, Gerence-parti Pityókaparty, Kézműves napok, népszerűek a régióban. A komolyzenei programok fő szervezője a bencés alapítvány. 2018-ban, a Millenniumi Emlékévben rendezvények sorával ünnepelt a falu. Ekkor került sor az Ezeréves Falvak Találkozására és kulturális bemutatkozására, s ekkor rakták ki a falu lakói a Köves-hegy oldalában a Bakonybél 1000 feliratot kőből, amely ma is messziről hirdeti a település múltját.

Bakonybél lakói a helyi értékek között élő, a múltat tisztelő és éltető, a jelenkor értékeit teremtő, a jövőt tervező és építő faluközösséget alkotnak. Ez a szellem teszi vonzóvá a betelepülő, a szállóvendégként érkező és a turistaként idelátogató emberek számára.

BAKONYNÁNA

Budapesttől nyugatra, a Balatontól északra van egy zöld lombokban gazdag terület, mely történelmi városokat falvakat rejt, ahol a csendes vidék érintetlenül megmaradt, amelynek a neve: Bakony.

A Bakony tölgyeseinek rengetegében húzódik meg egy ezer lelkes kis település, amelynek neve: Bakonyháza. A történelmi emlékezet ugyancsak Nána vagy leginkább Nana-nak említi.

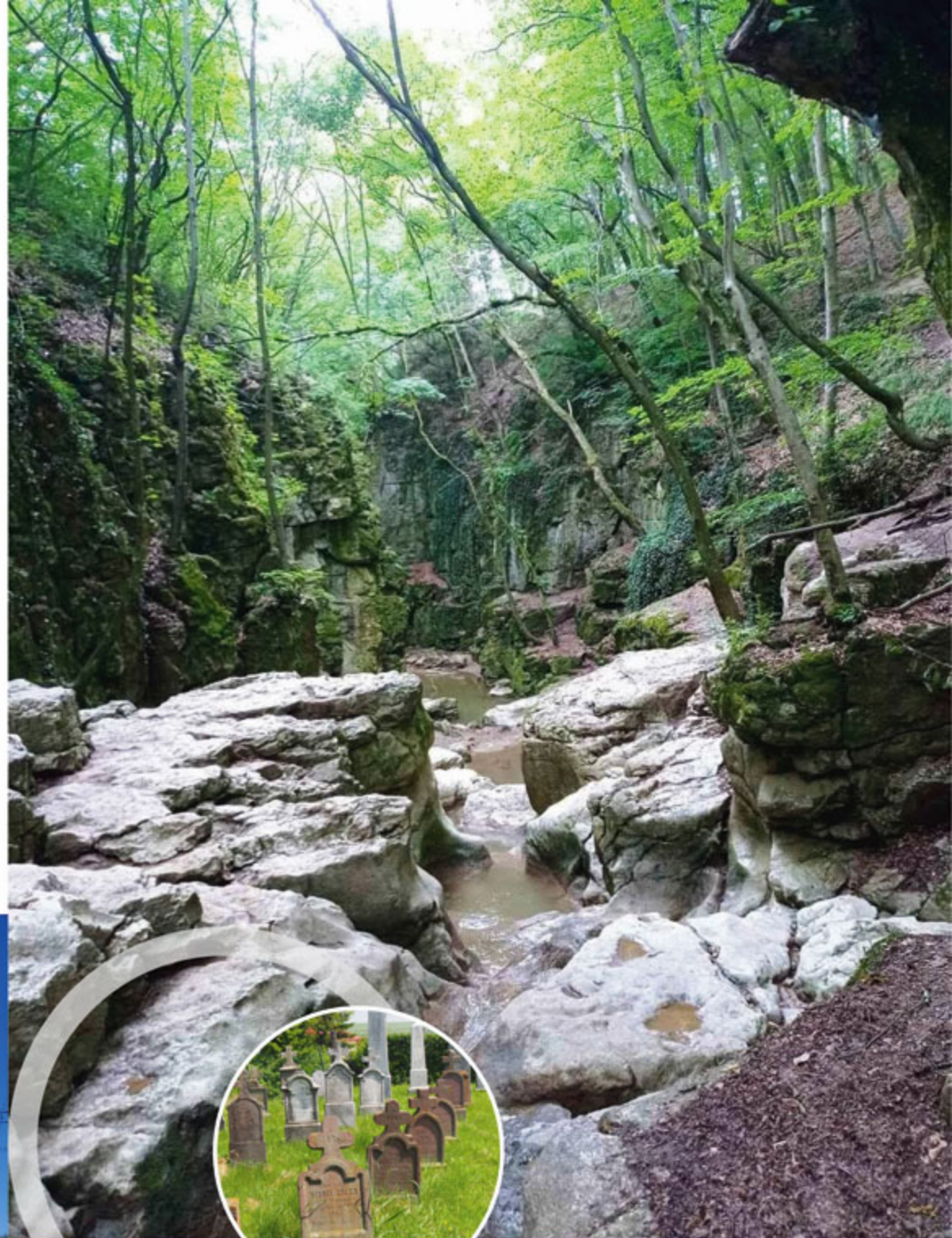
A település környékén már a kőkorszakban is laktak emberek. A nagy múlt azonban sok hányattatást is jelentett a kis falu számára. Ilyen teljes pusztulást hozott az 1564-es esztendő is, amikor a Palotai várhoz tartozó falut a törökök hadserege felégette.

A hely kedvező fekvése miatt azonban az emberek újra és újra benépesítették és felépítették. Így a XVII. század végén a Nádasdy grófok birtokaként már megint virágzó életet élt. A település életében jelentős fejlődést hozott az 1744-ben betelepített németajkú iparos lakosság is. Bakonyháza ma is kedvelt kirándulóhely, mert olyan természeti csodákat rejt a környezete, mint az itt eredő Gaja patak, amely valamikor 25 vízimalmot hajtott, vagy a patak vize által évezredek óta kivájt szurdok és vizesés, a Római fürdő vagy a számtalan barlang közül az Ördöglik barlang, amelynek közvetlen szomszédságában található a Jura kori mészkőképződmény, a Csengő Zsomboly. További közkedvelt látnivalók a közelben: Vadalmás forrás, valamint az odavezető úton található Zsidó hegyi geológiai kiállítóhely, a Nagy kőszikla és a Csengő hegyi kilátó.

Az idelátogató idegen azonban nemcsak a természetet csodálhatja meg, hanem a faluba betérve nem szabad elmulasztania, hogy megnéze a XVIII. században, klasszicista stílusban épült római katolikus Szent Anna templomot és a templomkertben található Kálváriát, a Tájházat, a Haranglábat.

A településen immár hagyománynak számító programokon vehetnek részt az érdeklődők. Mind közül kiemelkedik az augusztus második szombatján megrendezésre kerülő Gombóc-fesztivál. A korábbi falunapokat váltottuk le egy speciálisabb, nagyobb közönséget vonzó, a környéken egyedülálló tematikus fesztiválra, amely a sváb hagyományokhoz is szorosan kapcsolódik.

A Gombóc-fesztivál lelke a gombóc és az elmúlt évek tapasztalatai alapján gombócból nem lehet eleget készíteni. A felhozatal nagyon színes, a klasszikus szilvás gombóctól kezdve a túrós és csokis gombócon át olyan különlegességeket is meg lehet kóstolni, mint a töpörtyűs káposzta krumpolis gombóccal vagy a különösen népszerű húsos gombóc. A fesztiválon kívül érdemes ellátogatni a július végi Szent Anna napi búcsúra, az adventi egyházzenei találkozóra, valamint a Falukarácsonyra. Karácsonykor megtekinthető a hagyományörző Christkindl-járás és pásztorjáték.

BAKONYOSZLOP

A Veszprém Megyei Helytörténeti Lexikon szerint a magyar „oszlop” szó egyszerű helynévi alkalmazásban szerepel. A másik lehetőség szerint személynévből származik. Középkori adatok szerint egy helybéli embert Szelemennek, azaz gerendának hívtak, a fiát pedig Oszlopnak. Ezek az adatok 1250-ből származnak. A néphagyomány szerint azért nevezik így a falut, mert a nagy háború után (török háborúk) Steierből betelepült családok az Elma-hegy alatt egy oszlopot találtak, rajta egy Mária-szoborral. Minden valószínűség szerint a személynévből származhat a falu neve, mert az oklevelek tanúsága szerint már a középkori falu is ezt a nevet viselte. A falu nevét az évszázadok során különbözőképpen írták: 1392: Ozthlop (Zsigmond oklevele), 1477: Oßlop, 1478: Ozlop, 1488: Oszlop (adóösszeírás). Ettől fogva következetesen Oszlop névvel és írásmóddal szerepel, illetve 1854-ben és 1857-ben Dorf Oszlop. 1913 óta Bakonyoszip. A falut viszonylag későn, 1392-ben említik először oklevélben. Pontosán 1392. október 20-án jelenti a veszprémi káptalan Zsigmond királynak Csesznek vár „tartozékait”, a felsorolásban „OZTHLOP” néven.

Az 1488-as adóösszeírás adatai alapján 130 körüli volt a középkori falu létszáma. Az első török csapások elnéptelítették a falut. 1624-ben újra említésre kerül a neve Kutassy Mihály cseszneki várkapitány feleségének birtokaként. 1632-ben ismét feldúlta a török. 1645-től az Esterházy-család váltotta meg a cseszneki uradalmat, a család földesúri ténykedése határozta meg a község további fejlődését, közel 300 éven át. Ozlpra már 1714-ben megérkeztek az első telepesek Steierországból és Sziléziából, a második telepítés 1719-ben katolikus vallású németajkúak érkeztek. Ezt erősíti meg a néphagyomány, mely szerint „17 család jött Stájerből...”, ők találták meg a korábban említett oszlopot a Mária-szoborral. Veszprém megyében, 1720-ban nyolc német ajkú települést tartottak nyilván, köztük Oszlopot. 1747-ben már 291 lelket számoltak a faluban. Néhány név a teljesség igénye nélkül: Babernits, Bitmann, Czingiszer, Furtpoker (Furmaker), Kaufmann, Márhoffer, Wolf, Zelnicek (Zelencsik). 1726 és 1746 között felépült a falu új temploma, amelyet Esterházy Imre nyitrai püspök szentelt fel 1746. június 24-én. 1749-ben felépítették a plébániaházat, és vele szemben az iskolaházat is. A falu tanítója ekkor Kunhet Mihály, írni és olvasni tanított német nyelven. Feladata volt még a harangozás és a vészjelzés.

1777-ben tűzvész pusztított a faluban. Leégett a templom, a plébániaház és az iskolaház is. A tűzvészt csak az alsó faluvégén sikerült megállítani. Emlékét a Flórián-szobor őrzi (Kossuth u. 67. előtt). Nehezen, de 12 év alatt megtörtént az újjáépítés. 1818 körül bővítették az iskolaházat, az ekkor már több mint 100 tanulója volt. 1914-ben kitört az I. világháború, 45 oszlopi katona maradt örökre a csatamezőn. A háborús hősök emlékét tábla őrzi a templom bejárata mellett jobb oldalon. Esterházy György gróf úr gyönyörű parkot alakított ki a falu határaitban, de elődje, László gróf is természetbarát volt, a gróf halála után a vagyonát templomokra hagyta, értékes kötetei, miseruhái is szétosztásra kerültek. Oszlop is kapott ezekből. Ma a veszprémi püspökség tulajdonát képezik. Az I. világháború után többen hazajöttek Amerikából, kőművesek, ácsok, bognárok, asztalosok, kőfaragók kezdték meg munkájukat, nem voltak „iparendélyes” mesterek, de a lakosság igényeit kielégítették.

1928 virágvasárnapja előtti szombaton nagy szerencsétlenség érte Oszlopot, ismét tűz pusztított a településen, leégett több mint a fél falu. A sváb közösség összetartó erejét bizonyítja, hogy adományokkal, fizikai munkával, összefogással újra építették a települést.

A háborút közvetlenül megelőző erdélyi menekülthullám során az Esterházy-kastély volt a menekültek tábora.

A II. világháború megtizedelte a falu lakosságát. Békefi Antal a falu kántortanítója sem tért haza a háborúból, a településen az oktatást a családja folytatta. 1944 őszén 200 főnyi német katonaság jött, a katonákat családoknál helyezték el. 1945. márciusában szovjetek megsemmisítették Bakonyoszipon a német állásokat, több németajkú esett áldozatul. 1945. júliusi potsdami konferencián döntés érintette Bakonyoszipot is, a kitelepítés 1948. január 25–29. között zajlott, sürgős volt, mert a Felvidékről kitoloncolt magyarokat nem tudták elhelyezni kb. 500 főt telepítettek ki. A kitelepítettekkel a település kapcsolatban maradt, sokszor „hazajöttek”.

Bakonyoszip az 1871-es közigazgatási rendezés után 1945-ig kisközség volt a zirci járásban, Csesznek kisközséggel együtt a bakonyoszipi körjegyzőséghez beosztva. 1950. október 22-től önálló tanács működött. 1969. július 1-től Bakonyoszip székkel Bakonyoszip, Bakonyoszip és Csesznek községek közös tanácsot hoztak létre. Napjainkban is e két településsel működtetik közösen az óvodát, a háziorvosi szolgálatot és az általános iskola is közös. Jelenleg a község életét 5 fős képviselő-testület irányítja élükön a polgármesterrel. A fiatalos lendületű csapat aktív munkája záloga a folyamatos előrehaladásnak, a falu fejlődésének. Bakonyoszipon 5 szálláshely szolgáltató, egy új játszótér gyönyörű környezettel, parkkal, büfével, kedves emberekkel várja a településre látogatókat.

Az emlékezés szimbólumai a templom bejáratának két oldalán láthatóak (I. és II. világháborúban elesettek emlékére), a templomudvarban az 1948-ban erőszakkal kitelepítettek emléktáblája áll.

A hagyományok őrzése és ápolása céljából alakult meg 1979-ben a Bakonyoszipi Kórus Györffy Lászlóné vezetésével, 1992 óta Baumgartner Etelka az énekkar vezetője. Sikerült a fiatalabb generáció bevonása is a dalok felkutatásába, megőrzésébe.

BAKONYSZENTKIRÁLY

Bakonyszentkirály Veszprém megye északi részén, a Bakony-hegység keleti oldalán, Csesznek szomszédságában Zircről 15 km-re északra a Dudar-és az Aranyos-patak mentén terül el. Már Kr. előtt a 4. évezred végétől lakott volt e vidék. Bizonyítják ezt a neolitikum, bronzkor és a koravaskor, a kelta és római korból is a településen előkerült gazdag régészeti leletek. Szent Istvánnak, államalapító királyunknak korában ez a terület a bakonyi erdőispánság része, lakói királyi szolgálonépek. A Szentkirály elnevezés 1392-ben fordul elő oklevelekben először. Szent István volt a község névadója. Területe az Árpád-korban királyi várföld volt, később a cseszneki uradalom tartozéka. 1542 után a falut a hadak pusztítása tette lakatlanná, 1696-ig pusztta marad. A XVIII. században kapta a "Magyar" megkülönböztető jelzést, amikor határában Németszentkirály épült. A reformáció korában Török Bálintnak Bálint nevű prédikátora ezt a környéket reformálta. Az egész falu áttér a református vallásra.

1683-ban török az egész falut felégette, s Szentkirály lakossága a szomszédos Csesznekre menekült. Az 1711-ik évi szatmári béke után telepítik be a mai Németfalut. Németszentkirályt Magyarszentkirály határában 1769-ben római katolikus vallású német lakossággal (Württembergből) Esterházy Gábor földesúr telepítette. A német lakosság asszimilálódott, a falvakat 1926-ban Bakonyszentkirály néven egyesítették. A múltat csak a Németfalu elnevezés őrzi. Egyenletesen fejlődött a község. A volt Eszterházy kastélyt 1947-ben kultúrházzá alakították át.

Épített környezet értékei:

- A római katolikus templom. 1791-ben építették, és az 1910-es években bővítették. Védőszentje Szent Mihály, ünnepe szeptember 29-én van.
- A református templom barokk stílusú. 1799-ben építették, előtte már öt templomot épített a gyülekezet, ezek elpusztultak. Az első középkori templom szentélyének falmaradványa megmaradt a parókia udvarán.
- A milicentenárium emlékkövet, a református templom előkertjében 1996-ban állították. A kövek érdekessége, hogy a középkori templom falmaradványaiból valók.
- Emlékmű áll a református és a katolikus templomok előkertjeiben. Az első és a második világháborúban elhunyt református és katolikus hőskért. Mindkettőt 1946-ban állították fel.
- Emléktábla található a református templomban, Szabó Sándor 1845-1876 között szolgált református lelképásztor, nemzetőrkapitány tiszteletére.

A településhez kapcsolódó hírességek:

- A község szülötte Nagy Bálint parasztköltő (1914-1998) a református temetőben nyugszik. A róla elnevezett parkban szerény emlékművet állított az önkormányzat.
- A község szülötte Szabó István műfordító (1801-1892). Felvidéki helységeken plébánoskodik. Elsősorban a görög klasszikusok fordításával szerez érdemeket. Lefordítja Homérosz Iliász és Odüsszeáját. Az MTA és a Kisfaludy Társaság tagjává választja.
- A római katolikus temetőben alussza örök álmát Pálos Rozita (1926-1985) katolikus költő. Verseskötetei: az Úton 1975-ben, az Irgalmas szelek 1984-ben, a Hazatérés pedig 1985-ben jelennek meg.
- A református temetőben találjuk a hős Szabó Sándor lelkész és hős nemzetőrkapitány sírját.

Természeti értékeink:

Ugyan a községet közvetlenül körülvevő erdőket főleg a XVIII - XIX. és a XX. században kiirtják, s helyüket szántóföld, legelő váltja fel, mégsem kell az ide vetődő, az erdők árnyat adó hűvösére vágyó turistának sokat gyalogolni a felüldülést nyújtó erdőig.

A községet több jelzett turistaút érinti. Lehetséges úticélok: Ördög-árok, Kab-hegy. Ördögret - Cuha - völgye - Köpince forrás, Zörögtető, Károlyházi turistaház, Ördögárok. A községtől gyalogosan 3,5, közúton 5 km-re Hajmápusztán horgásztó található. Napijegy váltható.

Erre a konjunktúrára épülnek a szentkirályi vendégházak szolgáltatásai.

- Bakony-Gyöngye Vendégház
- Kispajta Vendégház
- Hilda Vendégház
- Erdőjárók Vendégháza
- Gombás Vendégház
- Csillaghegyi Vendégház
- Bibor-lak Vendégház
- Szentkirályi Menedék Vendégház
- Park Vendégház

Kultúra

- Helytörténeti gyűjtemény és Bányászati kiállítás a Művelődési Házban
- Könyvtár a Művelődési Házban

BORZAVÁR

Borzavár község a Bakony szívében, Zirc várostól 5 km-re, a Pálhálási patak erdőtől övezett medencéjének lejtőjén helyezkedik el. Gyönyörű turisztikai hálózattal rendelkezik. A tiszta levegő, a közeli Kőrös-hegy, a településen átvezető Országos Kék-túra útvonal sok kirándulót vonz. A 709 m magas Kőrös-hegy, a Bakony legmagasabb pontja légvonalban 5 km-re van. Itt található a Vajda Péter kilátó, ahonnan nagyszerű kilátás nyílik Pannonhalmára, a Vértesre és a Balatonra. A községben működő intézmények: Borzavár-Porvai Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola, Zirci Benedek Elek Óvoda és Bölcsőde Borzavári Manókert Óvoda tagintézménye, Orvosi Rendelő, Kultúrház, Zirci Közös Önkormányzati Hivatal Borzavári Kirendeltsége.

Nevezetességek:

- Szent Péter és Pál Római Katolikus Templom
- Trianoni Emlékmű
- Millenniumi Emlékpark
- Szentkút

CSESZNEK

A Bakony szívében, Zirc és Pannonhalma között, csodálatos természeti környezetben található festői kis település, Csesznek.

A községet elsőként 1234-1270 között említik okleveleink, szabálytalan alaprajzú, belső tornyos váráról pedig 1300-ból, majd 1323-ból értesülünk.

A település neve feltehetően a szláv „csosznek”, „csesznek” (hagyma, fokhagyma) szóból származik, amely szó annak idején a (IX. század) az itt nagy számban őshonos medvehagymát jelölhette.

A település és környéke az Árpád- korban a bakonyi erdőispánsághoz tartozhatott, eredetileg királyi birtok volt. A XIII. században a Csák-nemzetség birtokába került, s hozzájuk köthető a vár felépítése is. A vár feladata nemcsak a birtokközpont védelme volt, hanem a Győr- Veszprém közötti országotat is felvigyázta mind katonailag, mind gazdaságilag. A török idők alatt végvár, amelyben állandó őrség tanyázik a mindenkorai várkapitány parancsnoksága alatt. 1656- ban mind a vár, mind közvetlen környéke az Esterházy- család birtokába kerül. 1747-ben már a vár alatt meghúzódó Csesznek jobbágyfaluról olvashatunk. A település a XIX. században, a kiegyezésig járási székhely volt.

A kiemelkedő sziklaszírtén magasodó pazar szépségű csesznecki vár a Bakony leglátványosabb váromja, amelynek az utóbbi években újra lendületet vett a rekonstrukciója. Új feljáró út, kapu és fogadóépület várja a látogatókat.

Csesznek a Dunántúl egyik legkedveltebb kirándulólhelye. A váron kívül érdemes megnézni a Falumúzeumot, ahol a falu legrégebbi tornácos házában őstörténeti maradványok, helytörténeti kiállítás, valamint a településen működő takács céh kenderfeldolgozáshoz használt eszközei tekinthetők meg.

A római katolikus templom értékes kincse a várkápolnából 1799-ben kapott XV. századi, német-latin feliratú harang, ami az ország egyik legrégebbi harangja.

A túrázók csodás erdei túraútvonalakat fedezhetnek fel a környéken. Az Ördög-árok, Kő-árok vadregényes sziklasztípjai és a gázlókkal tarkított Cuha-völgy feledhetetlen élményeket ígér.

Az aktív pihenést választóknak szintén ajánljuk magunkat! Az országban elsőként megépült Via Ferrata a Várhegy sziklafalain kialakított mászóútvonalaival várja a kalandvágyó családokat, sportolókat.

Az előttünk álló jövő új izgalmakat rejt. A várba tervezett kiállítóterem, a vár alatt épülő XV. századi „Lovagok völgye” látogató központtal, szabadtéri színpaddal, skanzenfaluvál szintén a helyi turizmus egyik alapköve lesz.

Csesznek egy kedves, vendégszerető 520 fős igazi bakonyi kistelepülés, amely rendelkezik minden olyan természeti és épített adottsággal, hogy az itt élők és az ide érkező vendégek is a lehető legjobban érezzék magukat. Az utóbbi évek fejlesztései, a most épülő játszótér, fitnesspark, a hagyományos rendezvények, mint a No Motor, Falunap, Szüreti felvonulás, májusfa állítás stb. biztos alapot épít ahhoz, hogy Csesznek élhető, működő, szerethető település legyen.

***„Ha erre jársz, egyedül vagy társakkal, térj be hozzánk, szívesen látunk!
Pihenj meg nálunk, s feledd el kis időre gondjaid!
A többi meglásd, már megy magától!”***

CSETÉNY

Csetény a Bakony keleti lejtőjén, Zircről mintegy 13 kilométerre található. A településre látogatót egy igazán festői, dombos vidék fogadja. Az év minden évszakában lenyűgöző látványt nyújt mindenki számára. A turisták, és a többszörösen visszalátogató vendégek egyszerűen csak a „Kis Toscana” néven említik.

A legelső településnyomokat a neolitikumban találták meg a régészek, ekkortól folyamatosan lakott volt a falu vagy határának valamely része a rómaiakon keresztül napjainkig. A község első okleveles említése a 14. század elejéről való, de a régészeti leletek és a névadás módja szerint ennél lényegesen, évszázadokkal idősebb a falu. A török korig többször említik, részletes leírás is van az itt lakókról, földjeikről, kőtoronyú kőtemplomáról, malmáról, adóikról, a falu birtokosairól. A második világháború után a lakosság számára leginkább a környező bányák, ipari üzemek, az itt kialakult termelőszövetkezet, illetve az akkoriban a falu szívében működő cipőüzem nyújtottak megélhetési lehetőséget.

A közelmúltban felújították a Csicsergő Óvodát, az önkormányzatot, az egészségházat, és a Vámbéry Ármin Általános Iskolát.

2021-ben a falu ékkövének felújítása is befejeződött. A Holitscher kastély ekkor kapta új nevét is, Holitscher Kastély és Látogatóközpont. A festői kastély igen szép és hosszú múlttal rendelkezik, egészen a 17. századtól napjainkig. A birtok kezdetben a cseszneki ághoz tartozó Eszterházy család tulajdonát képezte, majd ezt követően több tulajdonosváltás után került a névadó, Holitscher családhoz. Az ide látogató tárlatvezetés keretében betekintést nyerhet a kastélyban található állandó kiállítások sokszínűségébe. Az épület otthont ad egy házasságkötő teremnek, egy korhű „Holitscher- emlékszobának, a községi könyvtárnak, egy állandó festménykiállításnak, valamint a település kulturális és egyéb rendezvényeinek helyt adó rendezvényteremnek. A kastélyban egy korszerűen felszerelt konferencia terem is megtalálható, illetve a Holitscher Bisztró a kastély szomszédságában.

A település központjában található több bolt, egy gyógyszertár, posta, orvosi rendelő, egy pékség, buszmegálló, dohánybolt, és egy takarékbank.

A kirándulók számára tökéletes úticél a látogatóközpont, a Csetényi Tájháza, és a Csetényi Szélkerekek. A település hírnevét öregbíti hosszú évek óta a Csetényi pálinka, melynek különlegessége, hogy teljesen kézzel készül, a régi hagyományoknak megfelelően rézüstben, fatüzeléses rendszerben, száz százalék érett, tiszta gyümölcsökből.

Csetény folyamatosan törekszik arra, hogy fejlődjön, tiszteletben és becsben tartva a múltat, mégis tárt karokkal várva a jövőt. Ezzel teremtve egy olyan helyet, amely élhető és élvezhető minden korosztály számára. Hagyja magát elcsábulni, és látogasson el ebbe a varázslatos faluba.

DUDAR

Dudar az elmúlt évtizedben dinamikus fejlődött. A cél mindig is az volt, hogy településünk olyan hely legyen, ahol szívesen élnek a dudariak, az ide látogatók pedig örömmel jönnek és jól érzik magukat nálunk. Ennek a célnak az elérése és fenntartása azonban nem kis feladat. Igyekszünk minden olyan lehetőséggel élni, mely településünk javát és fejlődését szolgálja, maximális erővel és akarattal próbáljuk az itteni életet szebbé, s jobbá tenni. Sok beruházásunk, programunk jön létre pályázati forrásoknak köszönhetően, mely elősegíti azt, hogy saját pénzeszközünket további fejlesztésekre használjuk fel. A beruházások tekintetében a fontossági sorrendet számos tényező befolyásolja, például, hogy mire van pályázati felhívás, esetleg melyik épület az, amelyiknek csökkenteni kell és lehet a fenntartási költségét, vagy esetleg melyik épületnél van szükség azonnali munkálatokra. Ezért nem feltétlenül a leglátványosabb dolgok valósulnak meg először.

2010 óta egy fejlesztési stratégia mentén alakítjuk munkánkat, terveinket és érzük el céljainkat. Első ütemben a település meglévő ingatlanait újítottuk fel és fejlesztettük, hiszen kritikus szinten voltak már elhasználódva. Beáztak, omladoztak, korszerűtlenek voltak és esztétikailag szégyellni valók. Mára az összes épületet kívül-belül helyreállítottuk, mellyel rengeteg energiaköltséget, javítási és karbantartási költséget is megtakarítottunk. Azt követően új intézményt is létrehoztunk, bölcsődei szolgáltatással fejlődünk. Párhuzamosan ezen beruházásokkal, Dudar közútjait, illetve parkjait is rendbe tettük, mellettük árkokat és járdákat javítottunk. A település fejlesztésének kézzel fogható eredménye lett, hogy sok kisgyermekes család költözött Dudarra, telepedett le itt, s folyamatosan töltik meg a nevelési, oktatási intézményeinket a gyermekekkel. Ennek hatására idén már növelnünk kellett az óvodai csoportok számát, s mind a bölcsőde, mind az óvoda teljes kapacitással működik. A településképp mára egy teljesen új érzést nyújt, szebb és élhetőbb lett kis falunk. Természetesen, a fejlődés tovább folytatódik, terveinkkel, céljainkkal immáron a turizmus felé tekintgetünk. Amíg a falukép számunkra sem volt elfogadható, nehezen tudtuk volna jó szívvel kínálni, ajánlani turistáknak. Számos rendezvénnyel, programmal hívjuk fel a figyelmet Dudarra, melynek kiemelkedő és népszerű része a Dudari Körte-és Diófesztivál, melyet idén 11. alkalommal szervezünk meg. Számos gasztronómiai élmény várja a résztvevőket, a helyi ételek mindig nagy népszerűségnek örvendenek. Erre az eseményre évről-évre sok vidéki, s külföldi vendég is érkezik, s akár több napot is itt töltenek a szállásokon, bejárva a látnivalókat. A települést körül ölelő erdő számos kiránduló hellyel segíti számunkra a turizmus fejlesztését, hiszen országos túraútvonalak mentén helyezkedik el Dudar, s erre építeni tudunk. Szeretnénk a kiránduló helyeinket is fejleszteni, népszerűsíteni, s kirándulásokat, további programokat szervezni hozzájuk kapcsolódva. Nagyon erős civil közösség segíti az önkormányzat munkáját, s általuk erősödnek a helyi kapcsolatok, s számos kézzel fogható segítséget nyújtanak felújítások, rendezvények, egyéb alkalmak során.

LÓKÚT

Lókút, német nevén Rossbrunn egy kicsi, mintegy 500 fős település a Magas-Bakonyban. Bár a falu nagyrésze egy hosszú völgyben bújik meg, a Papod tető (646 m), a Kávás hegy (537 m), a Kőrishegy (578 m) és a Bajorhegy (472 m) erdőkkel borított magaslatai között húzódó völgyek egyikében, mégis 430 méteres átlagmagasságával a Bakony egyik legmagasabban fekvő települése. A kertekből ráláthatunk a Balatonra, és a Somogyi dombtság repceföldjeire. Földrajzi elhelyezkedése szerencsésen ötvözi a zsákfalú jelleget, a könnyű megközelíthetőséggel. Veszprém mindössze 20, Zirc 11 km-re található. Lókút egykor fontos megálló volt a Székesfehérvár - Veszprém felől érkező, és Zircen át Győrbe, vagy Bakonybélén át Pápára tartó utazóknak. A hagyomány szerint itt álltak meg a Bakony erdejében található kútnál, hogy felüdüljenek, és erőt gyűjtsenek további utukhoz – erről a kútról kapta településünk a nevét.

Bár a környékre a török idők után a falvak újra telepítése során kerültek szlovák és német családok, a falut új telepítésként alapította az Esterházy család 1759-ben. Először 20 szlovák családot bízott meg a település kialakításával Esterházy Dániel. Az első telepesek érkezése után nem sokkal, a ma Óbányának nevezett részen 1762-ben engedélyezték egy új üveghuta építését. Hamarosan megérkeztek azok a német férfiak és családjaik, akik 1762-től megkezdték a huta előkészítését, majd abban az üvegyártást.

1773-ban már kőből épített templom állt a mai alsó falu feletti hegytetőn, mely helyett 1869-ben épült meg a mai, neogótikus stílusú, Szent Mihály tiszteletére felszentelt plébániatemplom. 1913-ban a templom feletti hegyen megépült a kálvária, melyet fekvése, nyugalmat árasztó miliője miatt sokan látogatnak még távoli helyekről is. Idővel a falu elsvábosodott. Szorgalmas, rendezett környezetükre büszke családok alkották azt a zárt közösséget, melynek tagjai több mint kétszázötven évre visszamenőleg helyben tudják visszavezetni családfájukat. Az 1900-as évek elején nagyon sokan vándoroltak ki Amerikába a jobb megélhetés reményében. Volt olyan, aki többször is megjárva az utat, pénzt gyűjtött, hogy itthon földet vásárolhasson, és volt, aki örökre kint maradt. A 20. század második felében több egymást követő trauma közül a kitelepítés mély sebet hagyott ezen a közösségen. Ezt a sebet kívánja gyógyítani az 1994-ben létrehozott testvértelepülési kapcsolat Hebertshausen-nel. Ez a München melletti település fogadta be annakidején a kitelepített lókútiak többségét. Volt időszak, mikor a város elcsábította a lókúti fiatalokat. A hetvenes, nyolcvanas években sokan költöztek Veszprémbe, vagy távolabbi városokba a munkalehetőség és a modern életvitel miatt. A kétezres évek elején úgy tűnt, Lókút is az előregedő falvak közé fog tartozni, de az utóbbi években megfordult ez a tendencia, felfedezték a helyet a fiatalok, akik egészséges, szép környezetben szeretnék nevelni gyermekeiket. Mára az 500 fő körüli lakosból 80 tizennégy éven aluli. De nem csak a környezet vonzza ki a városi fiatalokat. Egyre nagyobb értéké válik a kistelepülések hagyományokra épülő közösségi élete is. Úgy próbáljuk tervezni Lókút mindennapjait, hogy a fiatalok által hozott frissességet felhasználva, hagyományainkat újra felfedezve, újra gondolva közösségteremtő értékeket hozunk létre. Ennek a törekvésnek részeként Új Huta Lókút-Rossbrunn című projektünkkel csatlakoztunk a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa Pajta programjához. A címválasztás nem véletlen. Programunkkal tisztelni kívánunk az egykori üveghutát alapító ősök előtt, ugyanakkor a huta, mint a kulturális olvasztó közeg szimbóluma is megjelenik. Mert egy falunak, ha nem akar alvó településsé válni, tisztában kell lennie hagyományának értékeivel, azokat újra és újra fel kell fedeznie, fel kell írta ébresztenie a vágyat az új lakókban, céljaival, és az azokba épülő programjaival közvetítenie kell a lakópark és egy élő faluközösség közti minőségi különbséget. A ma Lókútra látogatót megragadja a táj szépsége, a természet közelsége, a falu nyugalmat árasztó rendezettség, az itt lakók közvetlensége.

NAGYESZTERGÁR

A Bakony szívében, Zirc mellett fekvő település Nagyesztergár, amely Tést követően a megye második legmagasabban fekvő faluja.

Első okleveles említése 1270-ben Villa Westargár/ Wzturgar néven történik, amikor V. István a községet Csák bánnak, a bakonyi örökös főispánnak adta. Nagyesztergár története tehát hosszú évszázadokra nyúlik vissza, és 750 éve már biztosan létezett.

Szerencsénkre az esztergári birtokos Ányos család levéltára fennmaradt és ennek alapján, valamint a tárgyi és írásos források által is megerősített fennállásunk. Zsigmond király 1401-ben Esztergáron birtokot adományozott Ányos Gergely veszprémi kapitánynak. A birtok egészen a XIX. század végéig az Ányos család kezén maradt. A mai Nagyesztergárt Ányos Ferenc telepítette be 1736-ban, főleg római katolikus vallású németekkel. A Hosszúháznak nevezett egykorú Ányos-kúriában született Ányos Pál költő, a korai magyar felvilágosodás képviselője. 1796-ban elkészült a falu fehérre meszelt, csúcsos sisakos új temploma is.

A XIX. század elején Nagyesztergáron az újra telepítő Ányos Ferenc két fia, János és Ignác osztozott. Az 1820-as években Ányos Ignác lett Nagyesztergár tényleges földesura. Halálát követően Nagyesztergár a három fiútestvér tulajdonában maradt. 1836-ban a község lakossága német, 630 katolikus és 24 zsidó lakja. Őrlő- és fűrészmalmok vannak, melyek birtokosa az Ányos nemzetség. Az állattenyésztés is ekkor alakult ki. 1945 után egyre több ház épült. A II. világháborút követő kitelepítések után Szlovákiából magyar családok kerültek ide. Az 1960-as évektől a község lakói a helyi termelőszövetkezetben, a állami gazdaságban és a dudari szénbányában dolgoztak.

Majd 1990-es évek utáni munkalehetőségek csökkenése miatt a lakosság szám is csökkenő tendenciát mutatott egészen 2012-ig, ekkor sikeresen megfordult. A településünkön található mini bölcsőde, óvoda, iskola és házi orvosi ellátások (felölt, gyermek). Hivatali ügyintézés a faluban elérhető. A község élelmiszerboltokkal ellátott, helyben posta is elérhető a könyvtári szolgáltatás mellett és közösségi térrel, sportpályákkal is rendelkezünk. Földrajzi elhelyezkedés miatt a tömegközlekedése kedvező Zirc, Mór, Székesfehérvár, Ajka, Veszprém, Győr, Budapest, Pápa irányába is.

Büszkeségeink: Ányos Pál költő szülő háza, Nepomuki Szent János római katolikus templom és szobor, Ányos kúria (Purgly kastély), Falumúzeum, Pusztatemplom, Millenniumi Emlékmű- Hoffer Ildikó keramikus alkotása.

Minden évben színes rendezvény sorozattal kedveskedünk az itt lakóknak és vendégeinknek, melyet szoros együttműködésben szervezünk a Nagyesztergár Német Nemzetiségi Önkormányzattal, és civil szervezeteinkkel.

Természeti kincsekben bővelkedünk itt a Bakony tetején és ennek fontos útvonala a Kék-túra is áthalad falunkon.

Falunk egy erőteljesen fejlődő, a lakosai számára élhető, élvezhető települést biztosít.

OLASZFALU

Olaszfalu Veszprém megyében, a Bakony szívében található erdőkkel körülvett 1100 főt számláló település. Az őslakosok sváb származásúak, ami meglátszik a rendezett portákon. A burgonya és a káposzta termesztés a fő megélhetési lehetőség, így káposztájáról is híres a falu. A másik dolog, amiről Olaszfalu elhíresült, az a hó. Nálunk többször előfordul télen, hogy a közeli sípályának köszönhetően hó borítja be a települést. Ilyenkor az ország minden részéről érkeznek turisták, hogy szánkózhassanak és hőembert építhessenek. Ekkor lenyűgözően gyönyörű a táj. Még a látványért is érdemes hozzánk ellátogatni.

Minden évszakban új arcát mutatja az Eperjes-hegy, ahol nagyokat lehet túrázni. Fantasztikus kilátás nyílik a Bakony észak-keleti részére. A legmagasabb pontjáról a Balatont is lehet látni. Az árnyas sziklafalakon, kisebb barlangbejáratok, hasadékok találhatók. az erdők állatvilága rejtett, titokzatos világ. Kirándulásaink alkalmával gyakran találkozhatunk őzekkel, szarvasokkal, rókákkal, esetleg vaddisznókkal.

A faluban található műemlék a Vendel kép, mely az 1912-es tűzvész emlékére épült.

Egy kőből rakott falmaradvány a Majorban – ahol a legtöbb áldozatot lelőtték - állít emléket az 1945. március 23-án kivégzett fiatalok emlékének. Olaszfalu történelmébe ez a szörnyű esemény mélyen beíródott. Minden évben megemlékezünk ezen szörnyű eseményről. A temetőben ezen kivégzett fiatalok egymás mellé lettek eltemetve.

Az áldozatok nevei a templom udvarban kőtáblára vannak vésvé az első világháborúban elesettek neveivel együtt.

A templom barokk stílusban épült 1764-ben. Búcsúja Szentháromság vasárnapján van. A Kálváriáról a stációk a templomkertbe lettek áttelepítve 1934-ben.

A templomtól nem messze található a falu tájháza, mely egy boltíves, gádoros fehérre meszelt falú épületben kapott helyet. Itt megtekinthető a régi tiszta szoba és a hétköznapi szoba berendezési tárgyakkal, eszközökkel régi terítőekkel és népviseletekkel.

A falu lakossága alapjában svábok lakta település, de az 1948-as ki- és betelepítés a település lakossági összetételét nagyban megváltoztatta. A szlovákiai Perényből telepítettek Olaszfaluba 33 családot és a szászországi Thalheim városába és környékére 31 családot telepítettek ki Olaszfaluból.

A történelem ezen eseményének emlékét márványtáblák őrzik a templommal szembeni régi tanácsháza, - ma iskola – épületének falán.

A templom felett 2022-ben került kialakításra a tájház, Kövesi János egykori tulajdonos házában. Az itt kiállított tárgyak őrzik a régen itt élt svábok életének emlékeit.

A falu lakossága összetartó, nagy hangsúlyt helyez a hagyományok ápolására és megőrzésére. 2002. óta minden évben megrendezésre kerül a Krumpliszüreti és művészeti fesztivál. A kulturális és hagyományörző célú esemény célja a helyi értékek bemutatása. Itt bemutatkoznak óvodásaink és iskolásaink. Mindkét intézményünk német nemzetiségi intézmény. Két kórusa is van a falunak, mely ezen neves rendezvényen hangulatos műsort adnak. Ilyenkor megköszöntjük a vendégekkel a régi hagyományos sváb ételeket: pirított gombóc aludt tejjel, főt krumplis gombóc szilvamártással, tócsi és a dinsztelt káposztás, kolbászos gombóc.

Olaszfalu település részei még Felsőperce és Alsóperce. Felsőperében – mely Olaszfalu központjától 3 km-re található - leginkább pihenésre szolgáló hétvégi házakat és turistaházakat találunk. A csend és a természet közelsége vonzza leginkább ide az embereket. Innen gyalog és kerékpárral is érdemes csillagtúrákat tenni a közeli erdőkben.

Alsóperében található a Nádasdy arborétum, a magyarországi történelem, kultúra, tájgazdálkodás jeles emléke, melyet Nádasdy Ferenc a XIX. század közepén létesített.

Miután a VERGA ZRt. kezelésbe került a park, elsőként a korábban kiszáradt, vihartörött egyedeket távolították el, majd szépen kezelt gyepterületeket létrehozva azokba megkezdték fiatal egyedek telepítésével a park felújítását. Ma is látható értékes egyedek a történelmi parkból: száz évesnél öregebb jegenyefenyők, hamisciprus, selyemfenyő, tiszafa, vörös levelű hegyi juhar, szomorú gyertyán, vérbükk, hikoridió, stb.. A parkban hangulatos pihenőhelyek vannak kiképezve. A hajdani angol kert mellett a fenntartó egy új arborétum alapjait rakja le folyamatosan idegen honos fafajok telepítésével. 2013. év őszén új 240 m²-es látogatóközpontot avattak, megújult az arborétum és szabadterei színpaddal és a Szent Imre vadászkápolnával is gazdagodott a környék. A kápolna minden vallásnak megfelelően fel van szentelve. Kedvelt esküvői helyszín.

Olaszfalun áthalad a Zirc-Veszprém kerékpár út, ezért is egyre több látogató érkezik a faluba. Az itt élők vendégszerető szorgalmas emberek, ami meglátszik a falu rendezettségén, az igényes portákon.

PÉNZESGYŐR

A 340 lelket számláló község az Északi-Bakony egyik legszebb táján található, Zircről 10 kilométerre nyugatra, Bakonybél felé. A község a Bakony ékszerdoboz, a vidék teljes nyugalma és romantikájával. Vadregényes tájak, barlangok (nagy és kis pénzlik), források (Zoltay, Judit, Bányászút), patakok és vendégszerető emberek várják az ideérkezőket. A település és környéke ősidők óta lakott helynek számít. Területéről rézkori, bronzkori leletek, illír, kelta leletek kerültek itt napvilágra.

A három kisközség és a környező puszták betelepítése a XVIII. században zömmel katolikus németekkel történt.

A mai falu Körösgyőr, Kerteszkő (korábban Antalháza) és Pénzeskút települések egyesülésével 1956-ban jött létre. Pénzeskút nevét a környéki források ("kutak") által felszínre mosott érme alakú kőveknek köszönheti. A települést a lótenyésztés bakonyi központjaként emlegetik, mely komoly nemzetközi hírnévre tett szert. A világhírű Kerteszkői ménesnek adott otthont a település. Itt élt dr. Rainprecht Antal, a páneurópai gondolat magyarországi zászlóvivője. Magyarország egyik legszebb természeti adottságokkal rendelkező ménese Pénzesgyőrben volt található. Kerteszkő régi lótenyésztési hagyományokra tekint vissza. Az egykori Rainprecht-birtokot 1952-ben az állami lótenyésztés szolgálatába állították. A kerteszkői angol telivérek évtizedeken át meghatározó szerepet játszottak a hazai és nemzetközi galopp-pályákon.

A község kultúrháza Vörösmarty Mihályról lett elnevezve, aki jó kapcsolatot tartott fenn a bakonybéli kolostorban élőkkel. A környék kiváló kirándulóhelyei, pl. a Szömörke-völgy, a Som-hegy barlangjai, a ritka kőzetek és a sok forrás vonzzák a turistákat. A zavartalan pihenést egy, tíz faházból álló önkormányzati és további 2 szálláshely is biztosítja. Itt élt a híres magyar versenyló Imperial is, aki számtalan verseny győztese volt és időskorát Kerteszkőn töltötte. A legendás Imperiaalt 1989-ben Kerteszkőn 29 éves korában altatták el. Szívét Kerteszkőn temették el, csontvázát Bábolnán állították ki. A községen keresztül folyik a gerence patak. Akli-major környékén több ágból ered, mintegy 350 méter magas tengerszint feletti magasságban Zirc külterületén. Pénzesgyőrt, és Bakonybél érintve szeli át a hegységet, majd Bakonykoppány határában jut ki a hegyek közül. A Tapolca-patakba torkollik. Vadregényes völgyeken szurdokokon keresztül kanyarog amelynek szépsége és élővilága pártját ritkítja. A községben az ősi mesterség a lovászattal és az erdővel, fával kapcsolatos tevékenységek. A bakonyi erdők élővilága az igazi hamisítatlan bükk és tölgy erdők csodálatos ruhába öltözteti a települést és környezetét. A település keresztény vallású itt található a Szent Márton püspök templom. A falu védőszentje Turi Szent Márton püspök. Bakonybél és Pénzesgyőr között, a Szömörke-völgytől nem messze ered a Judit-forrás. Ma is épülő mésztufa gátsorán vize apró vízesésekkel, zuhatagokkal szalad a mélybe mintegy 40 méteres magasságból a Kerteszkői-szurdok sziklái közé. A kerteszkői szurdok mintegy 300 m hosszú, 17-50 m széles, nyugat-keleti irányú patak völgy, melyet északról és délről 30-40 m magas sziklafalak határolnak. A hatalmas sziklák közé csak néha hatol be a fény, kopár felszínüket ritka moha- és páfrányfajok színezik a sűrű lombokhoz hasonlóan zöldre. A sziklák oldalában számtalan egykor élt élőlény megkövült maradványait fedezhetjük fel, és gyönyörködhetünk. Az Öreg-Kerülő-hegy keleti lankáján és a Kerteszkői-szurdoktól északra ered egy kis patak, mintha csak a mögöttes kő súlya fakasztaná a környező hegyek, dombok könnyét, amelyet Kőkútnak hívnak. Számtalan csoda vár rád ebben a páratlan bakonyi gyöngyszemben.

PORVA

A Porva falunevet már egy 1086-os keltezésű oklevél is említi, melyben Purua, mint határnév szerepel, a bakonybéli bencés apátság birtokainak összeírásakor. Feltételezhető tehát, hogy a község már a XI. században létezett, és délszláv lakosai voltak. Bizonyítja ezt az, hogy a Purua szó délszláv nyelven erdei irtást jelentett. Bizonyos az is, hogy a település korán elmagyarosodott. Ezt a feltételezést egy Porván kelt oklevél bizonyítja, mely még a pálos monostor megalapítása előtti időkből származik. Az oklevél így említi a Porván lévő kápolnát: „Capella is honoren S. Hemerici vocota is Porva in Bokon”. Ez magyarul azt jelenti, hogy „A bakonyi Porván Szent Imre herceg tiszteletére emelt kápolna”.

Ha még jobban visszamegyünk az időben, bizonyossá válik, hogy Porva már korán lakott település volt. Ezt bizonyítják a Porva környékén lévő halomsírok, melyekről a nagy kutató Rómer Flóris is írt. A halom- sírokon túl bronzkori tárgyak is előkerültek a település kül- és belterületén. Árpád fejedelemsége alatt a Bakony fejedelmi vadászterület volt, ekkor települtek ide magyarok, és hódoltak be a szláv nyelvű népek. Porvát V. István 1261-ben a pannonhalmi bencéseknek adományozta, mely adománylevel ma is megtekinthető a pannonhalmi bencés levéltárban. Porvát Zsigmond király 1398-ban a Garáknak adományozza, akikről majd később a Szapolyaiakra száll. Szapolyai Orsolyát itt temették el, vörösmárvány síremléke ma is megtalálható a templom falán. A síremlék, mint a kora reneszánsz egy különösen figyelemre méltó remeke, ismert és becses műemléke a falunak a mai napig.

A porvai templom, ahol a síremlék található, műemlék. Maga az épület gótikus, szentélye azonban barokk stílusban épült. A templomot 1782 és 1784 között építették.

1436-ban Gara Miklós nádor letelepítette a pálosokat Porván. Halála után másodszülött fia, László fejezte be apja művét, és a Szentléleknek szenteltette a monostort. A pálosok a törökök elől elmenekültek, és soha többé nem tértek vissza Porvára. Mikor Rákóczi hadba hívta a népet, Porváról senki sem állt zászlaja alá.

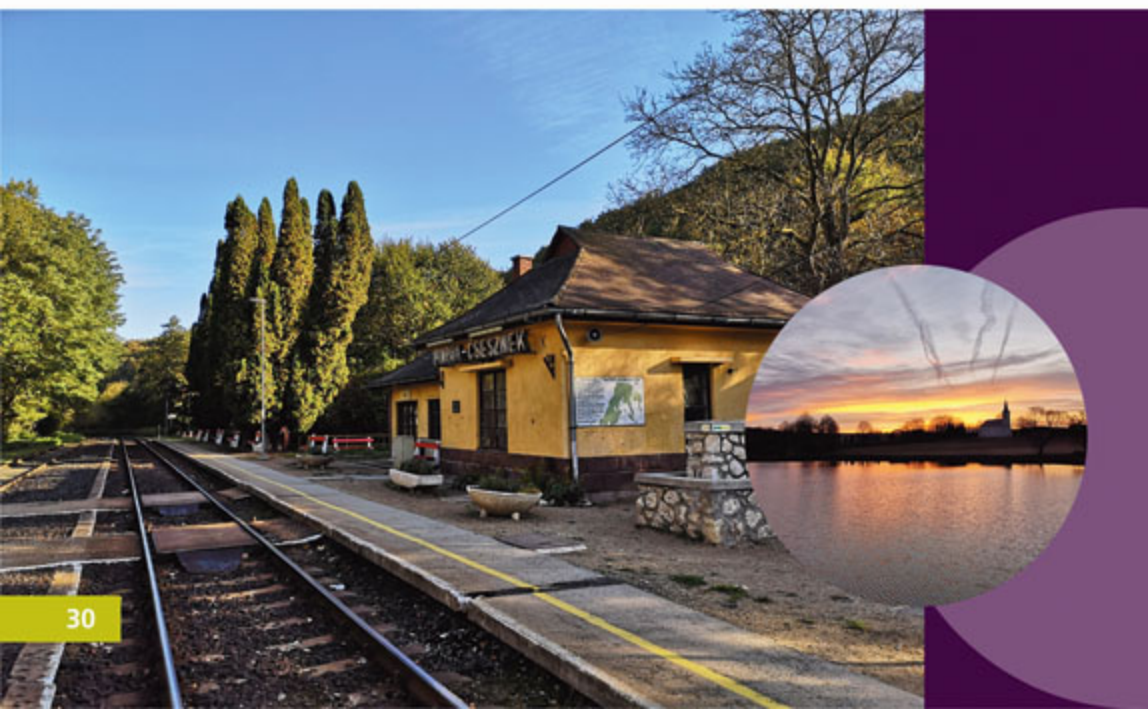
A pápai pálosok által betelepített lakosság németekből állt, mind római katolikus vallású volt. A telepítés Morvából és Ausztriából történt. A falu házai szegényesek, agyagból épültek. Porván az uralkodó nyelv a német maradt, hiszen csak néhány család beszélt magyarul.

Az I. világháború kitörése után az élet még nehezebb lett, a férfiakat behívták katonának, mire a háború véget ért, 28 emberrel lett kevesebb a falu lakossága. A Tanácsköztársaságot követő időszakban a lakosságra gond, nyomorúság szakadt. Mivel a föld továbbra is a nagybirtokosok kezén maradt, a lakosság egy része elszegődött cselédnek, vagy elköltözött a faluból. Később a Volksbund-mozgalom szított ellentéteket a község lakosai között, és sokan megtévedve a németek oldalára álltak. Porvát 1945. március 23-án „szabadították föl” a 3. ukrán front katonái.

1955-ben megalakult az Új Élet Tsz. 67 taggal, akik 394 holdon gazdálkodhattak. Az állatállományuk kielégítő volt, de a mezőgazdasági gépek hiányoztak. A termelészövetkezet 1957-ben feloszlott, majd 1958-ban újra megalakult Új Alkotmány néven. 1961-ben egyesült a borzavári és a tündérmajori szövetkezettel.

Ezektől az évektől kezdődően a falu infrastruktúrája jelentős fejlődésnek indult. Aszfaltoztak, létrehozta egy törpe vízművet. Felépítettek egy postát, amely ma már nem üzemel, a település kis lélekszáma miatt a mobilposta-szolgálat működik. Felépült egy művelődési ház, melyhez egy könyvtár is tartozott. Ezekben a helyiségekben zajlott a '90-es évek előtt a kulturális élet a községben. A '90-es évek elején kiépítették a telefonos hálózatot és a szennyvízhálózatot, majd a gázvezeték-hálózat is teljesen kiépült, bár a falu lakosainak többsége ma is fával fűt az erdők közelsége miatt, ahol még mindig folyik a fakitermelés.

A község kiváló természeti adottságokkal rendelkezik. Minden oldalról erdők veszik körül. A falu határától nyugatra található a Kőrös-hegy, melyen légiforgalmi irányító központ helyezkedik el, hiszen Porva felett jelentős légiforgalom bonyolódik le.

ZIRC

A festői Zirc gyönyörű természeti környezetben fekszik a Bakony szívében, 400 m körüli magasságban, amely egykor a bakonyi erdőispánság részét képezte. A vadászatokra használt területen egy udvarház állt. Eme korai épületegyüttesnek köszönheti a ciszterci rend apátságát, Zirc pedig a mai napig tartó fennállását. A krónikás hagyományból tudjuk, hogy itt halt meg I. András király. Az udvarházat 1182-ben III. Béla király a ciszterci szerzeteseknek adományozta, akik apátságot hoztak létre és megeremelték a mai település elődjét. Az oszmán megszállás alatt a települést elhagyta lakóinak nagy része. Zircet 1718-ban a sziléziai Heinrichau szerzetesei újraalapították, amely 1780-ban mezővárosi rangot kapott. A települést a II. világháborút követő időszakban a szerzeteseknek kényszerű okok miatt el kellett hagynia, ugyanis rendjüket 1950-ben feloszlatták. A szomszédságban található bánya elősegítette a település rohamos fejlődését, melynek révén 1984-ben városi rangra emelkedett Zirc.

Az apátság műemléki környezetében létesült angolkert stílusban a 18 hektáros Zirci Ciszterci Arborétum, amely hazánk legmagasabb fekvésű fás gyűjteménye. Az MTM Bakonyi Természettudományi Múzeumának a Bakony természeti értékeit, élővilágát bemutató állandó kiállítása, valamint a „Jégkorszaki óriások a Bakonyban” tárlata egyaránt vonzó, különleges élményt nyújt. A Pintér-hegyi Parkerdő és Tanösvény segít megismerni a környék geológiáját, növény- és állatvilágát. A város tavai a Mayer-tó és a Szarvas-tó, amelyek halgazdagságuk miatt kedvelt horgásztavak. A Zirc központjában található "0 km-es bakancstól" indulnak a Magas-Bakonyi túraútvonalak. A település környezetében lehetőség van gyalogos-kerékpáros-és lovasútrákra is. Zirc környéke gazdag vadpopulációval dicsekedhet. Az itt élők egyre inkább környezettudatosak. A természeti értékek és látnivalók mellett a város színes kulturális élményt is kínál. A Békefi Antal Városi Könyvtár, Művelődési Ház és Stúdió KB, mint a város közművelődési intézménye, egész évben gazdag programlehetőséget biztosít minden korosztály számára (pl. irodalmi estek, hagyományörző programok, kiállítások). A város életében jelentős a civil szervezetek kulturális és értékörző tevékenysége is (pl. Bakonyi Finnbarátok Köre Egyesület, Erdélyi Baráti Kör Egyesület, Zirci Országzászló Alapítvány, Zirci Városi Vegyeskórus). A Zirci Ciszterci Apátság és Látogatóközpont kiállítása betekintést nyújt a szerzetesrend történelmébe. Műemlékkönyvtára közel 65 000 kötetes gyűjteményével egyedülálló Magyarországon. Zirc szülöttjének nevét és emlékét őrzi a Reguly Antal Múzeum és Népi Kézműves Alkotóház, mely a település egyik legrégebbi, a közelmúltban pályázati forrásból felújított műemléképülete. Korszerű, interaktív kiállítása Reguly Antal munkásságát, a rokon nyelvű népek kultúráját mutatja be. Zirc különböző nemzetiségekhez és felekezetekhez tartozó lakói több évszázada élnek együtt, ami visszaköszön a régi szokásokban és a helyiek szókinésében. A település képét meghatározó barokk épületek árnyékában megbújnak a 11. századi emlékek, ezeket a paraszti porták és a 20. század elején épült impozáns lakóházak vonala köti össze. Az iparosok lakta városrészben pedig felbukkannak a bányászok egykori házai. A Győrt és Veszprémet összekötő út mentén sétálva Zircen egy évezred épített örökségét figyelhetjük meg. Az 1990-es évektől kezdve napjainkig a Bakony fővárosa mindent elkövet, hogy ismét régi fényében ragyogjon, hangsúlyozza épített és természeti kincseit.

A Bakony a mi otthonunk!

A Veszprém Megyei Önkormányzat
megyei identitást erősítő kiadványa

Kiadó: Veszprém Megyei Önkormányzat
Készült a TOP-5.3.2-17-VE1-2021-00002
„A Bakony a mi otthonunk!” projekt
keretében.

Nyomda: Tradeorg Kft.

